

BIBLIOGRAFIJA PERIODIKE OSMANSKOG PERIODA

Tek pred kraj osmanskog perioda u Bosni i Hercegovini se javlja periodika, što je bilo usko vezano sa početkom štamparstva.

U 1866. godini, počinju da izlaze prva glasila. To su tri sedmična lista te godišnjak na turskom jeziku *Salname*. *Bosanski vjestnik* prvi naš sedmični list izlazio je nepunu godinu dana, do marta 1867. godine. List je izlazio reformiranom ćirilicom na bosanskom jeziku. Ovaj list pratio je društvenu, političku i kulturnu zbilju ne samo u Bosni i Hercegovini, nego i šire. On nam je značajan kao vrelo podataka o periodu u kome je izlazio, ali isto tako i sa jezičkog stanovišta. Naime, ovim glasilom u Bosni i Hercegovini je ozvaničena reformirana Vukova ćirilica, što će Srbija učiniti dvije godine kasnije. Dr Herta Kuna našla je ovaj list veoma zanimljivim sa gledišta razvoja jezika u Bosni i Hercegovini, pa je o toj temi izradila studiju.

Drugi list je također sedmičnik, zvanično glasilo Vilajetske vlade *Bosna* koja je izlazila bilingualno, na bosanskom i na turskom jeziku ćirilicom i arapskom grafijom. Ovaj list trajao je skoro punih trinaest godina.

Treći list je *Sarajevski cvjetnik*, prvo nezavisno glasilo u Bosni, vlasnika i urednika Mehmeda Šakira Kurtćehajića.

Nepunu godinu dana, 1876. godine u Mostaru je izlazio sedmičnik *Neretva*, po profilu politički list.

Od 1866. pa sve do austrougarske okupacije izlazile su jednom godišnje *Salname*, na turskom jeziku. Pored kalendarskog dijela ovaj godišnjak donosio je priloge iz oblasti društvene uprave i organizacije, mnoge administrativne priloge, ali i tekstove o povijesti i književnosti Bošnjaka osmanskog perioda. Uređivao ih je Salih Hadžihuseinović Mevekkit, koji je imao niz saradnika. Priloge iz bošnjačke kulturne historije i historije pisao je Ibrahim-beg Bašagić, inače posljednji pjesnik na turskom jeziku u Bosni.

Institut za izučavanje književnosti izradio je bibliografiju književnih priloga u ovim listovima. Smatramo i plediramo za to da se napravi kompletna bibliografija, posebno lista *Bosna*. Jer ovaj list istrajno je pratio sva politička, društvena i kulturna zbivanja u Bosni za trinaest godina. Ovaj list je objavljivao i mnoge činjenice koje sigurno nisu nigdje drugdje zabilježene, pa se u tom smislu može smatrati primarnim izvorom. Iz njega se, na primjer, može pratiti politika Vilajetske uprave u samoj Bosni, a onda prema Carigradu i šire. Tu nalazimo podatke o školstvu, zdravstvu, socijalnoj politici, kulturnim manifestacijama, pa se taj list, na neki način, doima kao kronika jednoga relativno dugog perioda u povijesti Bosne. Izrada ove bibliografije uklopila bi se u intencije Nacionalne i univerzitetske biblioteke, koja nastoji da sačini sveobuhvatni bibliografski popis stvaranja Bošnjaka.

Naravno da bi i *Bosanski vjestnik* i *Sarajevski cvjetnik* imali da ponude mnogo materijala kao informaciju o vremenu u kome su izlazili.

Međutim, smatram da bi bibliografija *Bosne* bila najzanimljivija i najgovorljivija, ne samo zato što je najduže trajala nego što je imala široku lepezu tema. Bibliografiju bi morao raditi neko ko poznaje turski jezik, da bi mogao paralelno pratiti i tekstove na ovom jeziku. Moj uvid u ovu temu dokazuje da nisu svi tekstovi identični na oba jezika, da je bilo uređivačkih intervencija, jer je tekst na turskom jeziku bio namijenjen zvaničnicima vlasti, a na bosanskom jeziku širokoj publici Bosanaca.

Što se tiče *Salnama*, njih je veoma stručno obradila orijentalista Bisera Nurudinović.

Navedeni listovi i kalendar su jedina glasila osmanskoga perioda i mislim da bi ih trebalo i kao kulturno-historijsku vrijednost bibliografski obraditi. Ti podaci svakako bi bili korisna uputa za izučavanje tematike kojom su se oni bavili.